

Duvhök i norra Stockholm - 2006

– *Accipiter gentilis*

Anders Eriksson, Tommy Eriksson

Förord

Miljöförvaltningen kartlägger rödlistade och lokalt skyddsvärda arter i ArtArken, Stockholms artdata-arkiv. Detta ger staden kunskapsunderlag i fysisk planering, tillsyn och skötsel av naturmark samt data till miljöövervakningsanalyser.

Duvhök är en rovfågel knuten till ”vilda” skogsområden med gamla träd. Artens förekomst i staden kan ses som en indikator på grönstrukturens funktion och kvalitet. Duvhök är en stor rovfågel som av många förknippas med vildmarken. Att en så mäktig rovfågel trivs i staden ger Stockholm ytterligare ett upplevelsevärde. Det är några skäl att kartlägga duvhök i ArtArken.

Erfarna ringmärkare har under några år på 1990-talet undersökt duvhökarnas häckningsframgång med stöd från Miljöförvaltningen. Därför är kunskapen relativt god om duvhökarnas revir i Stockholms stad. År 2006 gav Miljöförvaltningen Anders och Tommy Eriksson från Calliope Natur & Data AB i uppdrag att inventera och ringmärka duvhöken i Stockholm. Anna Koffman och Gunilla Hjorth har hållit i uppdraget. Projektet avgränsades till att omfatta västerort och Djurgården. Trots att inventeringen inte är helt kommuntäckande ger studien intressant information om populationstäthet och bevarandestatus. Miljöförvaltningen planerar att år 2007 stödja ringmärkning i söderort för att därefter analysera hur trenden för duvhök utvecklats det senaste decenniet.

I rapporten framhåller författarna att duvhöken har betydelse för stadens skadedjursbekämpning. Miljöförvaltningen har bearbetat resultaten från denna rapport i syfte att i siffror kunna beskriva den ekosystemtjänst som duvhökens närvaro i staden medför. Uträkningen finns med i en inlaga till rapporten.

Inventeringen visar att den skogslevande duvhökens krav på livsmiljö går utmärkt att förena med den tätortsmiljö som Stockholm utgör. Med kunskap om var duvhöken valt att häcka kan staden i sin fysiska planering ta hänsyn till arten.

Stockholm, mars 2007

Gunnar Söderholm
Förvaltningschef

Inlaga

Åtta duvhökspår häckade år 2006 i västerort och Djurgården och fick fram 24 ungar. I rapporten framhåller författarna att duvhöken har betydelse för stadens skadedjursbekämpning.

Miljöförvaltningen har bearbetat resultaten från denna rapport i syfte att i siffror kunna beskriva den ekosystemtjänst som duvhökens närvaro i staden medför. Hökarna bidrar till stadens skadedjursbekämpning genom att den ofta jagar inom stenstaden.

Enligt en uppskattning av Miljöförvaltningen baserad på forskningsrapporter om hökens byteskonsumtion¹ och uppgifter om dödlighet bland ringmärkta Stockholmshökar² äter de åtta familjerna i norra Stockholm ca 1,9 ton bytesdjur per år. Ca 42 % av födan utgörs enligt forskningsuppgifter av tamduvor¹. I antal rör det sig om ca 2440 tamduvor. En uppskattning av ringmärkarna är att det häckar 5-6 par i södra Stockholm, ett område som inte ingick i studien. Siffrorna för hela stadens tamduvskonsumtion ska då multipliceras med 1²/₃. Denna uträkning har inte inkluderat de hökar som häckar i grannkommunerna och använder Stockholms stad för matanskaffning eller de utsocknes hökar som vintertid besöker Stockholm. Siffran kan jämföras med Trafikkontorets genomsnittliga avskjutning på 1800 tamduvor i Stockholm, vilket är den bekämpning som behövs för att de två personer som jobbar med skadedjursbekämpning ska kunna hålla populationen av tamduvor i schack. Slutsatsen är att duvhök har en avgörande betydelse för stadens skadedjursbekämpning.

Anna Koffman
Ekolog på Miljöförvaltningen

¹ Rutz, C. 2003. Assessing the breeding season diet of goshawks. J. Zool. Lond. (2003) 259, 209-217.

Uppgifterna att hane äter 173g, hona 252g och ungar i boet 266g bytesdjur per dag har använts. Uppgift om bytesdjursfördelning har också använts.

² Av 49 återfynd av ringmärkta stockholmshökar framgår att 33 st inte överlevde sitt första kalenderår enligt uppgifter från ringmärkningscentralen på Naturhistoriska riksmuseet. Hänsyn till dödlighet har tagits i uträkningen.

Innehållsförteckning

1	Sammanfattning	3
2	Metodik/förklaringar	4
2.1	Uppdraget	4
2.2	Tidigare undersökningar	4
2.3	Inventerat område	4
2.4	Tillstånd	4
2.5	Positionsangivelser	4
2.6	Revir	5
2.7	Ringmärkning	6
2.8	Boets höjd/botrådets storlek	6
2.9	Klättring/säkerhet	7
2.10	Avstånd mellan häckplatser	8
2.11	Bytesrester	8
3	Revir/boplatser	9
3.1	Södra Djurgården	10
3.2	Norra Djurgården	11
3.3	Alvik	12
3.4	Åkeshov	12
3.5	Råcksta	12
3.6	Hässelby	13
3.7	Bromsten	14
3.8	Tensta	15
3.9	Hansta	16
4	Häckningsresultat 2006	17
5	Diskussion	18
5.1	Duvhöken i allmänhet	18
5.2	Duvhöken i Stockholm	18
5.3	Täthet/häckningsutfall	19
5.4	Hotbild	19
5.5	Hjälpinsatser	20
5.6	Slutsats	20
6	Referenser	21

1 Sammanfattning

Under 2006 har Miljöförvaltningen inventerat förekomsten av häckande duvhök i Upplandsdelen av Stockholm stad. Uppdraget har utförts av Calliope Natur & Data AB under perioden mars - juli 2006.

Inom inventeringsområdet häckade under året med säkerhet 8 par. Av dessa avbröt 1 par sin häckning av okänd anledning. Utöver dessa häckningar finns misstanke om ytterligare 1 par.

24 ungar har kläckts vilket ger ett genomsnitt på 3,4 ungar / par och genomförd häckning. Det är ett bra resultat som kan jämföras med 2,9 ungar år 2006 i Norrtälje kommun där hökarna i motsats till Stockholm inte häckar tätortsnära. 20 ungar ringmärktes i 6 bon. En kull med fem ungar påträffades i Hässelby. Vid en jämförelse med Norrtälje kommun står det klart att kullar med fem ungar är mycket ovanligt. En ringmärkare som följt duvhökar i Norrtälje i 30 år har bara vid ett tillfälle påträffat en kull med fem ungar.

Duvhöken förefaller välmående i Stockholm, något som sannolikt beror på en god födotillgång året runt. Genom sitt bytesval är höken en viktig bundsförvant när det gäller att hålla efter diverse kråkfåglar, duvor, måsar och kaniner. I denna aspekt är duvhöken en sparbössa som det finns anledning att vara stolt över och värna väl.

Allmänhetens attityd till duvhöken är god. Under vårt arbete har vi mött människor som uttryckt sin glädje och fascination över att en så stor rovfågel finns så nära. Man tycker också att det är bra att duvhöken håller efter vissa fåglar som ses med oblida ögon, t.ex duvor och skator. Ingen av de vi mött har uttryckt någon ilska över duvhöken.

Grov högstammig skog är ett villkor för duvhökens häckning. Hökarna föredrar stora skogar men har i Stockholm i några fall nöjt sig med skogsdungar ner till 3-4 ha storlek. Det är troligt att antalet möjliga häckplatser utgör en begränsande faktor för populationens storlek. Det genomsnittliga boträdets omkrets var 155 cm i brösthöjd.

Avverkning av den skog som duvhöken använder för sin häckning är ett stort hot. Då alternativa boområden är få så innebär en avverkning med största sannolikhet att duvhökarna försvinner.

Exakta angivelser för duvhökens häckningsplatser finns i dokumentet "Duvhök i norra Stockholm, boplatser".

2 Metodik/förklaringar

2.1 Uppdraget

Uppdraget går ut på att kontrollera häckningsframgång och ringmärka årsungar av duvhök vid kända revir och boplatser i Stockholms norra delar. Det inventerade området har begränsats på grund av att det fanns stor osäkerhet om ett större område kunde hinnas med. I uppdraget ingår också att skapa en skriftlig rapport.

Calliope Natur & Data AB har anlitat Anders Eriksson och Tommy Eriksson för uppdragets utförande. Uppdraget har utförts under perioden mars - juli 2006.

2.2 Tidigare undersökningar

Det mesta av det vi fram till idag vet om rovfåglar i Stockholmstrakten härrör från Bengt Janssons och Karl-Erik Fridzéns mångåriga inventerings- och ringmärkningsverksamhet under senare delen av 1900-talet.

Det nuvarande uppdraget hade varit omöjligt att genomföra på så kort tid om vi inte hade haft tillgång till deras erfarenheter och stora kunskap. Vi vill framföra vårt tack för all hjälp.

2.3 Inventerat område

Det inventerade området är Upplandsdelen av Stockholms stad, d v s stadsdelarna Bromma, Hässelby-Vällingby, Kista, Rinkeby, Spånga-Tensta, Norrmalm samt Östermalm.

2.4 Tillstånd

Ringmärkningscentralen (RC) vid Naturhistoriska riksmuseet i Stockholm har givit Anders Eriksson och Tommy Eriksson tillstånd att ringmärka boungar av duvhök inom området. RC är den myndighet som arbetar med ringmärkning och tillståndsgivning i Sverige.

Stockholms stad har inte ansett att dispens från gällande föreskrifter krävs för ringmärkning i förekommande naturreservat. Detta på grund av att Tommy Eriksson och Anders Eriksson i sitt uppdrag av Miljöförvaltningen inte är allmänhet i reservaten. Marknämnden, i egenskap av markförvaltare, och berörda stadsdelar har i förväg informerats om inventeringen.

2.5 Positionsangivelser

'Rikets nät', RT90, har använts för att ange positionen för de bon som besökts. 'Rikets nät' är det koordinatsystem som används på exempelvis Lantmäteriets kartor över Sverige. Angivna positioner är alltså enkla att överföra till en karta.

Den GPS som använts är en Garmin GPSmap 60CSx. Positionens felmarginal har som regel angivits till mellan 6-8 meter.

2.6 Revir

Uppgifter om revir och boplatser kommer från ArtArken, Stockholms artdatabas. Dessa har erhållits av Miljöförvaltningen. Med detta som utgångspunkt har följande revir kontrollerats:

Södra Djurgården, Norra Djurgården, Alvik, Åkeshov, Råcksta, Hässelby, Bromsten, Tensta och Hansta.

Historiskt finns inga kända revir förutom dessa. Detta till trots har eftersök av nya revir gjorts i andra delar av inventeringsområdet, dock med negativt resultat.

Minst 4 besök har gjorts i de flesta reviren, ett revir har endast besökts en gång.

- i mars/april kontrollerades boplatser och om paret var på plats.
- i maj kontrollerades om honan låg och ruvade
- i juni/juli kontrollerades ungarnas storlek, ringmärkning och efterkontroll.

2.7 Ringmärkning

En av tre, Bromsten den 22 juni. Foto Hans Bister

Ringmärkningen har alltid skett uppe vid boet. Det går fortast, d v s störningen vid boet blir så kort som möjligt, men det är även praktiskt bäst. Man slipper skicka ungarna ner och sedan upp igen i någon typ av påse. Klättring har skett med stolpskor.

Vid ringmärkningen är det viktigt att ungarna är tillräckligt stora för att kunna könsbestämmas (ca 17 dagar) och samtidigt inte så stora att det finns risk att de hoppar ur boet.

Liksom hos andra rovfåglar är duvhökhonan betydligt större än hanen. Ungarnas kön kan därför bestämmas efter tarsens (underbenets) tjocklek, 10-10,5 mm för hanar, 12-12,5 för honor (ref Handbok för ringmärkare). Tjockleken har mätts med skjutmått.

Hanar ringmärks med ringar av storlek 90, honor med storlek 91. I de fall där ungarna inte kan könsbestämmas med säkerhet ringmärks de med ringstorlek 91.

2.8 Boets höjd/boträdets storlek

Vid klättringen upp till boet så har ett 20 meter långt snöre varit fäst vid midjan på klättraren. Genom att kontrollera hur mycket snöre som funnits kvar på marken har boets höjd kunnat fastställas.

För att få ett visst mått på boträdets storlek har vi mätt stammens omkrets. Måttet har tagits med ett vanligt måttband och i brösthöjd, dvs ca 150 cm upp längs stammen.

2.9 Klättring/säkerhet

Av säkerhetsskäl har vi alltid varit minst två personer vid ringmärkningstillfället.

Klättraren har använt en ”helkroppss”-säkerhetssele för att inte riskera att falla ner. Vid klättring upp/ner så har en lina fästs vid midjans ena sida, dragits runt stammen och fästs på midjans andra sida. För att alltid vara säkrad så har två sådana midjesäkringar använts, den andra används när grenar skall passeras, på så sätt är klättraren i alla lägen säkrad. Midjesäkringen har även använts för att på ett bekvämt och säkert sätt kunna luta sig tillbaka vid själva ringmärkningen.

Hjälm används av flera skäl, ett är att undvika att bli riven av en ilsken duvhök som försöker skydda sina ungar. Att duvhöken blir så närgången är inte vanligt men det förekommer regelbundet. Den främsta fördelen är emellertid skyddet mot grenar, nedfallande barkbitar och annat som kan irritera ögonen eller trassla in sig i håret.

Två olika storlekar av stolpskor har använts för att komma upp till boet. Stammens grovlek har avgjort vilket par som använts. I något enstaka fall har vi använt en stege för att nå de nedersta grenarna, därefter har vi klättrat på grenarna upp.

En med torra och förrådiska kvistar bemängd gran. Foto: Gunilla Hjorth

Tillbakkalutad ringmärkning 16 meter upp i tall. Foto: Gunilla Hjorth

2.10 Avstånd mellan häckplatser

Ett ungefärligt avstånd till närmast kända häckplats anges. Den häckplatsen ligger inte alltid inom det inventerade området utan kan ligga strax utanför. Det bör påpekas att det, framförallt utanför inventerat område, kan finnas av oss okända häckplatser.

2.11 Bytesrester

Vi har inte aktivt letat efter bytesrester.

I själva boet har vi inte hittat någonting alls och på marken under boet är det oftast ”rent”, lite enstaka fjädrar bara. Det måste vara så att föräldrarna plockar bytet innan de kommer till boet för att mata ungarna. Vid ett tillfälle hittades en björktrast (adult) under boträdet, dagen efter var den borta. Rävar och andra opportunister håller säkert boträdet under uppsikt i hopp om att någon godbit skall trilla ner.

Det är dock omöjligt att besöka omgivningen runt en boplats utan att hitta åtminstone några bytesrester. Skatan tycks stå högt upp på menyn, tillsammans med duvor (framför allt tamduvor) toppar den klart listan över arter vars fjädrar vi hittat. Utöver skata och tamduva har vi hittat fjädrar av enstaka kråkor, ringduva, större hackspett och björktrast. Vid några tillfällen har duvhökhanen kommit med mat när vi varit på plats, vi har dock aldrig kunnat fastställa vad det varit.

3 Revir/boplatser

Uppgifter om revir och boplatser kommer från ArtArken, Stockholms artdataarkiv och har erhållits av Miljöförvaltningen.

Följande 9 revir (status gäller 2006) beskrivs nedan:

Södra Djurgården	häckar
Norra Djurgården	häckar
Alvik	häckar
Åkeshov	trolig
Råcksta	häckar
Hässelby	häckar
Bromsten	häckar
Tensta	häckar
Hansta	avbruten häckning

Vi känner inte till att fler par häckar inom området.

Duvhöken uppträder ytterst diskret. Trots att arten har en relativt tät förekomst inom och strax utanför det inventerade området så är det sällan den visar sig. Oftast uppmärksammas man på att en duvhök finns i närheten genom det enorma larm som kommer från exempelvis skator, kråkor, måsar, trutar, etc. Duvhöken är fruktad!

Med kännedom om detta i kombination med stora ytor utan kända revir och god födotillgång året runt är det fullt möjligt att något ytterligare par gömmer sig. Utöver ovan nämnda revir har därför visst eftersök av nya boplatser skett i området Bromma - Spånga - Hässelby, dock med negativt resultat. Vi tror att det högst finns 2 par till i området men det kan lika väl vara noll.

Strax utanför det inventerade området är vår kunskap begränsad men vi vet med säkerhet följande:

2 par häckar innanför gränsen mot Järfälla. Det har tidigare funnits ett par på norra Lovön och ett par på Kärson, här är status i år okänd. Norra Sundbyberg/södra Sollentuna hyser sannolikt ett par och i Solna finns två kända häckningar 2006. I Danderyd skall det enligt uppgift finnas ett par och på Lidingö är ett känt. I Sörmlandsdelen av Stockholm finns ytterligare några par, Årsta, Skogskyrkogården och Älvsjö är kända av oss. På ytterligare några platser i Stockholms stad har det tidigare häckat duvhök, status i år är dock okänt.

3.1 Södra Djurgården

Häckning

Den 7 juni ringmärktes 3 ungar i boet, 2 honor och en hane. Föräldrafågeln ser ut att vara helt utfärgade, adulta. Både honan och hanen flög runt och varnade vid märktillfället, dock inte särskilt närgånget. Av någon anledning kom honan och satte sig, om än bara för en halv sekund, i boet med märkaren en halvmeter bredvid.

Näst intill flygg unge, Södra Djurgården midsommarafton 23 juni 2006. Kullsyskonen har redan lämnat boet. Foto: Hans Bister

Vid efterkontroll den 23 juni satt endast en unge kvar i boet, de andra hade flugit ut och gick inte att se i närområdet. Den 24 juni sågs ingen unge vid boet.

Det använda boet ligger på 19 meters höjd, trädets omkrets är 187 cm. Boet ligger endast några 10-tal meter in i skogen. Ett 20-tal meter norr om boet går ett väl upptrampat motionsspår, hur väl frekventerat det är känner vi inte till, men vi har inte vid något av våra besök sett någon människa där. Vi känner inte till några fler bon i reviret men vi vet att det har funnits flera. Om dessa bon finns kvar är för oss okänt, något eftersök har inte gjorts.

Avstånd till närmast kända häckplats är 3,5 km.

3.2 Norra Djurgården

Häckning

Den 7 juni ringmärktes 3 ungar i boet, 1 hona och 2 hanar. Den häckande honan är en 2k-fågel, dvs född 2005. Hon själv och hennes hane var båda närvarande vid märkningen, dock inte särskilt närgånget.

I detta fall har boet smyckats med björklöv, Norra Djurgården 7 juni 2006.

Foto: Anders Eriksson

Det använda boet ligger på 15 meters höjd. Boet är ursprungligen konstgjort av Bengt Jansson, som säger att det är första gången som det används. Det har dock byggts på av hökarna vid tidigare tillfällen. Vi har letat i skogen utan att hitta något mer bo, men vi vet att det åtminstone historiskt har funnits flera.

Detta par är, av de par vi kontrollerat inom och utanför inventeringsområdet, tidigast i sin häckning. Jämför ungaras dräkt och storlek med ungarna på Södra Djurgården som ringmärktes samma dag, eller, ungarna från Hässelby som ringmärktes dagen efter. Som jämförelse kan sägas att ungarna vid Norra Djurgården var flygga ungefär samtidigt som ett par i Järfälla kläckte sina ägg. Botiden för duvhökungar anges som 35-42 dagar (Handbok för ringmärkare). Spridningen i äggläggning mellan olika par kan alltså vara minst densamma.

Avstånd till närmast kända häckplats är 2,5 km.

3.3 Alvik

Häckning.

Den 24 juni ses med säkerhet 3 halv vuxna ungar i boet. På grund av boets läge är det svårt att få överblick, det kan finnas fler ungar men det är inte troligt. Honan är med säkerhet en 2k-fågel, dvs född 2005. Hanen har vi inte sett.

Boet ligger på ca 17 meters höjd och boträdet mäter 151 cm i omkrets. Boets placering och omfång gör att vi inte kom åt att ringmärka ungarna.

Det finns några sedan tidigare kända häckplatser som ligger ganska nära men utanför det av oss inventerade området. Vi saknar kunskap om dessa har använts i år, om så är fallet är det närmaste avståndet 1,6 km. I annat fall överstiger avståndet 3 km.

3.4 Åkeshov

Ingen känd häckning, misstanke finns dock att hökarna har en hittills okänd häckplats.

Under våren sågs spelflygande duvhök över Kyrksjön (Anders Eriksson). Gunilla Hjort och Nicklas Johansson, Miljöförvaltningen, hör kacklande duvhökar under våren.

Totalt har 3 bon i reviret kontrollerats och konstaterats stå tomma. Vi känner inte till några andra bon.

Beroende av vilket bo som används är avståndet till närmaste häckplats ca 2,2-2,5 km.

3.5 Råcksta

Häckning.

Den 7 juni ringmärktes 4 ungar i boet, 1 hona och 3 hanar.

Det använda boet ligger 17 meter upp i en tall som är 113 cm i omkrets. Vi känner inte till några fler bon i reviret.

Endast honan flyger runt och varnar, hon ser fullt utfärgad ut.

Ryktesvis har vi hört att det skall byggas på denna plats. Vi har dock inte hittat någon sådan plan på Stadsbyggnadskontorets hemsida.

Avstånd till närmaste kända häckplats är 3,4 km (med reservation för paret i Åkeshov)

3.6 Hässelby

Häckning.

Den 8 juni ringmärktes 4 ungar i boet. Ytterligare en unge, dock för liten för att ringmärkas, fanns i boet. Denna unge var betydligt mindre än sina kullsyskon och gick inte att ringmärka pga att fötterna ännu inte uppnått tillräcklig tjocklek, ringen riskerar då att glida av tarsen. De ringmärkta ungarna kunde inte könsbestämmas på grund av att de inte nått tillräcklig ålder (stadie C enligt Handbok för ringmärkare). Vi valde ändå att ringmärka ungarna.

Kull med 5 ungar är inte vanligt, minstingen längst fram.

Foto: Anders Eriksson

Det använda boet ligger ca 19-20 meter upp i en gran. Ett alternativt bo, på ungefär samma höjd och även det i en gran, finns några 10-tal meter bredvid. Historiskt har det funnits åtminstone något mer bo i reviret, visst eftersök gjordes utan att hitta något mer.

Ganska mycket spillning på marken kanske förklaras av att det fanns 5 ungar i boet. Honan låg kvar i boet till ringmärkaren var knappa metern ifrån. Hon var därefter mycket aggressiv utan att direkt slå till ringmärkaren, men långt ifrån var det inte. Hannen syntes inte till men hördes varna vid ett par tillfällen. På marken fanns ganska mycket fjädrar från skata, några andra bytesrester sågs inte till.

Närmaste häckplats finns sannolikt på Lovö, dock okänt var. Avstånd till den av oss närmast kända häckplatsen är 3,4 km

3.7 Bromsten

Häckning.

3 ungar ringmärkta den 22 juni, 2 honor och en hane. Honan är en 2k-fågel, dvs född 2005. Hanen har vi inte sett till.

Smutsig kameralins gör bilden lite oskarp, men ändå, de tre ungarna i Bromsten 22 juni 2006, den mindre hanen längst bak. Foto: Anders Eriksson

Boet ligger i en gran på 15 meters höjd, trädet mäter 127 cm i omkrets.

Placeringen av det här boet visar med all önskvärd tydlighet att duvhökarna för sin häckning inte skyr mänsklig närvaro. Trädet står ca 2 meter bredvid en gångväg som används flitigt. Som exempel kan nämnas att under de ca 20 minuter som vår ringmärkningsprocedur varade, ca 08:00 en vardag, passerade ett 10-tal människor. Vid andra tillfällen har honan suttit i boet, någon gång matades ungarna, medan folk passerar under. Alldeles under boet står en gatlykta.

I reviret finns ytterligare två kända bon. Båda har en mer undanskymd placering än det som valdes för årets häckning. Ytterligare ett bo, som användes senast 2004, hittades nedblåst våren 2006.

Avstånd till närmast kända häckplats är 2,0 km.

3.8 Tensta

Häckning.

Den 16 juni ringmärktes 3 ungar i boet, samtliga honor. Föräldrafågeln är tecknad som adulta, hanen är eventuellt ringmärkt.

De mest utvecklade ungarna vi ringmärkte 2006. Ungarna är här ca 30 dagar gamla. Foto: Anders Eriksson

Boet ligger 16 meter upp i en tall som mäter 197 cm i omkrets. Detta bo användes också 2005, då fanns här 3 ungar. Ett 20-tal meter från boet går ett väl använt motions-/elljusspår förbi.

Runt denna boplats hittade vi en hel del fjädrar från duvor, mer än vid någon annan boplats. I boets närhet finns ett duvslag där det åtminstone tidigare konstaterats att duvhöken tar duvor.

Vid detta bo såg Bengt Jansson för ett antal år sedan några personer som från marken kastade föremål upp mot det då bebodda boet. Om dessa personer hade någon anknytning till ovan nämnda duvslag är okänt. Hur som helst är detta det enda av oss kända tillfälle som någon bevittnat ett angrepp mot hökarna i Stockholm.

I reviret finns 7 kända bon fördelade i två skogsdungar. Det är mycket ovanligt med så många alternativbon. Avstånd till närmast kända häckplatser är 2,0 resp 1,9 km.

3.9 Hansta

Häckningen avbruten.

Paret spelflög under våren och vid ett par tillfällen i mitten av maj såg vi att honan låg i boet.

När vi den 8 juni kom för att se om ungarna kunde ringmärkas så var boet övergivet, det fanns inga dun på boets kant och inte heller någon spillning på marken under. Senare fick vi veta att Karl-Erik Fridzén redan veckan innan konstaterat att boet var övergivet.

Varför häckningen avbröts kan vi bara spekulera i. Den del av skogen där boet ligger är inte särskilt välbesökt. Boet ligger ganska välexponerat. Kanske var det en mård som fick ögonen på boet, en gissning så god som någon annan.

2005 häckade ormvråk i boet, 3 ungar ringmärktes.

Det finns ett känt alternativt bo. Vi har också hittat ett konstgjort bo i närheten, vem som gjort det vet vi inte, inte heller om det någonsin använts.

Avstånd till närmast kända häckplats är 3,3 km.

4 Häckningsresultat 2006

3 snart flygga ungar, ringen skymtar på högerbenet, Bromsten 5 juli 2006. Två ungar är lätta att se, den tredje ligger hopkrupen i boets vänsterkant, under den nedhängande grenen.
Foto: Lars Friberg

Revir		Antal ungar	varav ringmärkta
Södra Djurgården	häckning	3	3 (2 hona, 1 hane)
Norra Djurgården	häckning	3	3 (1 hona, 2 hane)
Alvik	häckning	3	
Åkeshov	trolig		
Räcksta	häckning	4	4 (1 hona, 3 hane)
Hässelby	häckning	5	4
Bromsten	häckning	3	3 (2 hona, 1 hane)
Tensta	häckning	3	3 (3 hona)
Hansta	avbruten		
Total		24	20 (9 honor, 6 hanar, 5 okänt)

De 7 häckningarna resulterade i 24 flygga ungar, alltså 3,4 ungar/genomförd häckning.

5 Diskussion

5.1 Duvhöken i allmänhet

Duvhöken förekommer överallt i Sverige där det finns skog, undantaget är fjällbjörkskogen.

För sin häckning föredrar duvhöken äldre högstammig barrskog med visst lövinslag. Boet byggs helst i en grov tall men även granen är ett vanligt boträd. Mindre vanligt, men fullt regelbundet, är att boet byggs i ett lövträd. Skogen blir lagom som häckningsmiljö för duvhöken samtidigt som den når en mognadsgrad som innebär att den avverkas i det moderna skogsbruket. Detta kan vara ett skäl till att duvhöken minskat i stora skogsområden, det råder helt enkelt bostadsbrist.

Antalet ägg är normalt 2-4, i sällsynta fall 5. Honan, som börjar ruva efter det att andra ägget lagts, ruvar i ca 35-38 dagar. Hanen sköter ensam matförsörjningen, honan står för vakt-hållningen.

Liksom hos andra rovfåglar är honan betydligt större än hanen. Som skäl till detta anges att de inte skall konkurrera om samma byte. Genom honans betydande storlek och den stora köns-dimorfismen utgör allt under en hares storlek ett potentiellt byte för duvhöken.

Duvhöken är i vårt land utanför häckningsperioden vad man kallar en stann- och strykfågel. Hanen stannar i reviret (eller dess närhet) medan honan ofta ger sig iväg en bit. Ungarna drar söderut men ytterst få lämnar vårt land. Under hösten sker ett inflöde till vårt land av framför allt ungfåglar från våra grannar i öster, Finland och Ryssland.

5.2 Duvhöken i Stockholm

Duvhöken är en viktig predator på diverse kråkfåglar, duvor och måsar. Vi har också sett bevis för att duvhök tar kaniner. Det finns all anledning att tro att kaninen är en viktig födokälla för Stockholms duvhökar året runt.

Stockholm och grannkommunerna lägger ner mycket pengar på att hålla efter ovanstående arter. Duvhöken är här en viktig bundsförvant. Utan duvhöken skulle kostnaden stiga!

I Stockholm nöjer sig hökarna för sin häckning med skogsdungar. Dessa ska dock vara barrträdsdominerade, täta, relativt högvuxna och inte underskrida 3-4 ha i storlek. En proportionellt stor, större än i övriga landet, del av skogen i Stockholms stad är av en relativt hög ålder. Detta gör den lämplig för duvhöken att häcka i, och trots att det bara rör sig om skogsdungar så är tätheten av häckande duvhök högre inom Stockholms stad än i övriga landet.

Av årets 8 påbörjade häckningar skedde 1 i lärk, 4 i gran (varav en i ett konstgjort bo) och 3 i tall.

Den genomsnittliga omkretsen på de 5 boträd som mättes var 155 cm. Detta visar att det krävs ganska grova träd för att duvhöken skall häcka.

5.3 Täthet/häckningsutfall

Duvhöken känner inga kommungränser eller andra av människan skapade gränser. Det är därför inte meningsfullt att matematiskt räkna ut tätheten i det inventerade området, ett större område behöver beaktas. Att exempelvis inventera hela Stockholms stad och några grannkommuner skulle vara önskvärt. Rent subjektivt anser vi att Stockholm har en högre täthet häckande duvhökar jämfört med övriga landet.

3,4 ungar per genomförd häckning är en hög siffra, allra helst som vår uppfattning är att tätheten är högre än i övriga landet. Bill Douhan ringmärkte 2006, 32 ungar i 11 bon i Norrtälje kommun, vilket ger 2,9 ungar per häckning. Bill, som ringmärkt duvhök i ca 30 år i Norrtälje, anser 2006 vara ett av de bättre åren i kommunen.

En kull med fem ungar påträffades i Hässelby. Vid en jämförelse med Norrtälje kommun står det klart att kullar med fem ungar är mycket ovanligt. Bill Douhan har under de 30 år han ringmärkt duvhök i Norrtälje och bara vid ett tillfälle påträffat en kull med fem ungar. Bengt Jansson som ringmärkt i Stockholm under lång tid har vid något enstaka tillfälle ringmärkt en så stor kull.

5.4 Hotbild

Den flygga duvhöken lever en skyddad tillvaro i Stockholm. Någon jakt på arten är inte känd. Utanför Stockholm har dock några länsstyrelser beviljat skydds jakt vid vissa fasan-uppfödningar.

Det finns en stor skillnad i duvhökens uppträdande vid bon i människans närhet gentemot bon placerade mer undångömt. Vid "människonära" boplatser sitter duvhöken ofta kvar och iakttar medan den i det andra fallet flyger undan när vi närmar oss. Intressant är också att så länge vi går den "normala" vägen, t.ex längs ett motionsspår, så sker ingen reaktion hos höken. Om vi däremot kliver bara någon meter åt sidan så reagerar höken direkt, det är allt som behövs för att öka vaksamheten eller för att få den att flyga iväg. Vi upplever inte att "stadens" hökar är särskilt störningskänsliga, dom har ju också själva valt sin boplatz i vår närhet. För hökar utanför "staden" gäller inte detta. Vi är exempelvis helt övertygade om att en häckning i Järfälla (mycket nära Stockholmsgränsen) varje år störs bort på grund av en aktivitet som pågår en dag i veckan. Det är allt som behövs. En hök som själv valt avskildhet kan alltså lätt störas bort.

Det stora hotet mot duvhöken är att dess häckningsmiljö förstörs. Några häckplatser/revir skyddas idag av naturreservat, medan andra, såsom Alvik, Åkeshov, Råcksta och Bromsten, ligger "oskyddade". Om dessa områden avverkas försvinner med all sannolikhet motsvarande antal häckande duvhökspår från Stockholm, det finns helt enkelt inte några alternativa boplatser.

Det finns även ett naturligt hot, mården. Det är känt sedan tidigare, bl a från Skogskyrkogården och Åkeshov, att mården tar duvhökens ungar i boet. Vi vet inte, men kanske var det just mårdpredation som gjorde att häckningen i Hansta avbröts.

5.5 Hjälpinsatser

Duvhöken tycks häcka där den ”alltid” har häckat, spridningen till nya områden går trögt. Bygger höken ett nytt bo så ligger det ofta nära redan befintliga bon. Vad det beror på vet vi inte.

Bengt Jansson har visat att duvhöken kan använda sig av konstgjorda bon. Det skulle därför vara intressant att skapa ett antal konstgjorda bon i områden där duvhöken inte häckar och på behörigt avstånd från befintliga revir, exempelvis i området Bromma - Spånga - Hässelby.

5.6 Slutsats

Duvhöken förefaller välmående inom det inventerade området. Vi menar att det främst beror på kombinationen av god födotillgång året runt samt att lämpliga boområden finns.

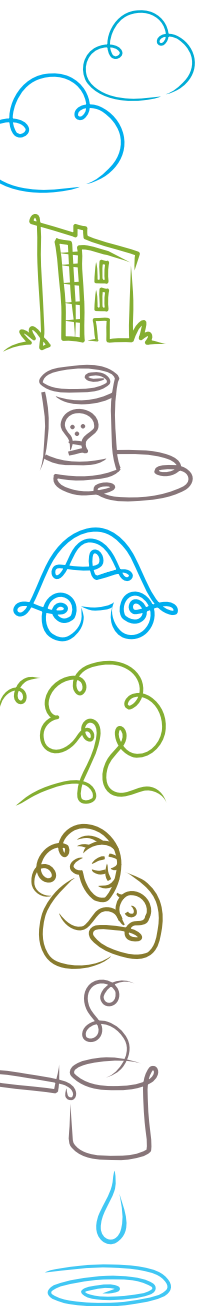
Antalet möjliga häckplatser är troligen en begränsande faktor för populationens storlek. Detta stöds av den höga produktionen ungar trots att populationen är tätare än i övriga landet.

En av ungarna på södra Djurgården. Foto: Anders Eriksson

6 Referenser

Handbok för Ringmärkare, utgiven av Ringmärkningscentralen

UNDER 2006 har Miljöförvaltningen inventerat förekomsten av häckande duvhök i Upplandsdelen av Stockholm stad. 20 ungar ringmärktes i 6 bon.

www.stockholm.se/miljoforvaltningen